

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

▶ A FÜZÉRI VÁR REKONSTRUKCIÓJA

▶ FŐÉPÍTÉSZEK

Radványi György DLA

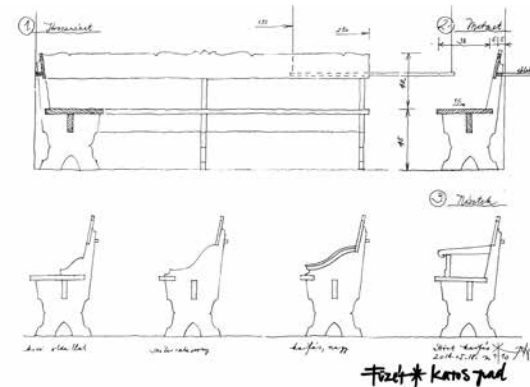
- ▶ A budai Várpalota újjáépítéséről
- ▶ Belsőépítészeti | Zsigmond Ágnes
- ▶ Vándorokból mesterek | Kovács Ágnes
- ▶ Szentesi Anikó
- ▶ Gyermek alkotókör | Somody Beáta

2016
02

KÓS
KÁROLY
EGYESÜ
LÉS

▼ Borecet Művek, Bodrogkeresztúr, 2013

▼ Polgármesteri Hivatal belsőépítészete, Füzér, 2008

A Kós Károly Egyesülés 25 éve alapította meg ma is aktív, posztgraduális képzést adó Vándoriskoláját, amelyben eddig közel nyolcvan hallgató szerzett diplomát. Kovács Ágnes építész a Vándoriskola 1996-ban indított hetedik évfolyamát végezte el és diplomázott sikerrel. A Tokaj-hegyaljai borvidék épített örökségének megújításában és megóvásában végzett meghatározó tevékenységéért az idén Salamin Ferencel megosztva Takács András Emlékdíjban részesült. A Sárospatakon, majd Mádton élő és alkotó építész vándoriskolás éveiről, a szakmagyakorlásról és a hegyaljai létről kérdezte Erhardt Gábor.

► **A megkerülhetetlen első kérdés: mikor és hol töltötted vándoriskolai féléveidet?**

A vándoriskolai felvételi előtt Miskolcon az akkori Hadas Építész Kft. keretein belül Rudolf Mihály bízott rám feladatokat. A nagy hírű Kollektív Ház levegője már csak lenyomatokban érződött. Bede István, Horváth Zoltán (Figura) és Szőke László már különváltak dolgoztak, de gyakori vendégei voltak a műteremnek. A felvételi után Kaposváron kezdtem dolgozni Kampis Miklós és id. Lőrincz Ferenc mellett. Ezután Pécsre kerültem Dévényi Sándorhoz, ahol az egykori vándor, Halas Iván jóvoltából is sok segítséget, figyelmet kaptam. Sándor magabiztos íves vonalai oldották az akkori merevségemet, a mediterrán város felélesztett. Budapesten a Triskellben Siklósi József vándora lettem nappal, este pedig Turi Attila kis házainak alaprajzait és homlokzatait szerkesztettem gyönyörű, 50-es léptékű szabadkézi metszeteiről. Szülővárosomban – Miskolcon – Bodonyi Csaba kilenc hónapig foglalkoztatott, az Egri Színház felújítási kiviteli terveinek befejeztéig. Nagy léptékű munkák, racionális alaprajzi szerkesztések iskolája volt ez. Esztergomban, Kund Ferenc mellett három téli hónap telt el, ott tanultam a zamatos turbolyaleves készítését. Karácsony Tamással is volt közös feladatunk a régi Víziváros újraélesztése okán. Budapesten az Axisban nyolc hónapra Salamin Ferenc vándora lettem, majd

még egy hónapra a szolnoki görög katolikus templom kiviteli terveit szerkeszthettem Nagy Tamásnak. Ferenc mellett keztem beleszokni a hegyaljai karakterekbe, akkor tanultam meg a részletrajzokat igazán, ott örökölttem meg egy-két megbízót, mai napig tartó jó barátságot. 2000 novemberében egy hónapra üresedés támadt Makovecz Imre mellett, akkor odaülhettem az irodájába, hogy a kakasdi Faluház kisebb átalakítási tervét rajzolhassam. Reggelente ünnepi hangulatban beszélgettünk, virágot szedtünk a kertben, ahol épp folyamatos váltásban történt a kipusztult almafa kéregzése az udvaron.

► **A vándorévek letelte után merre vezetett az utad?**

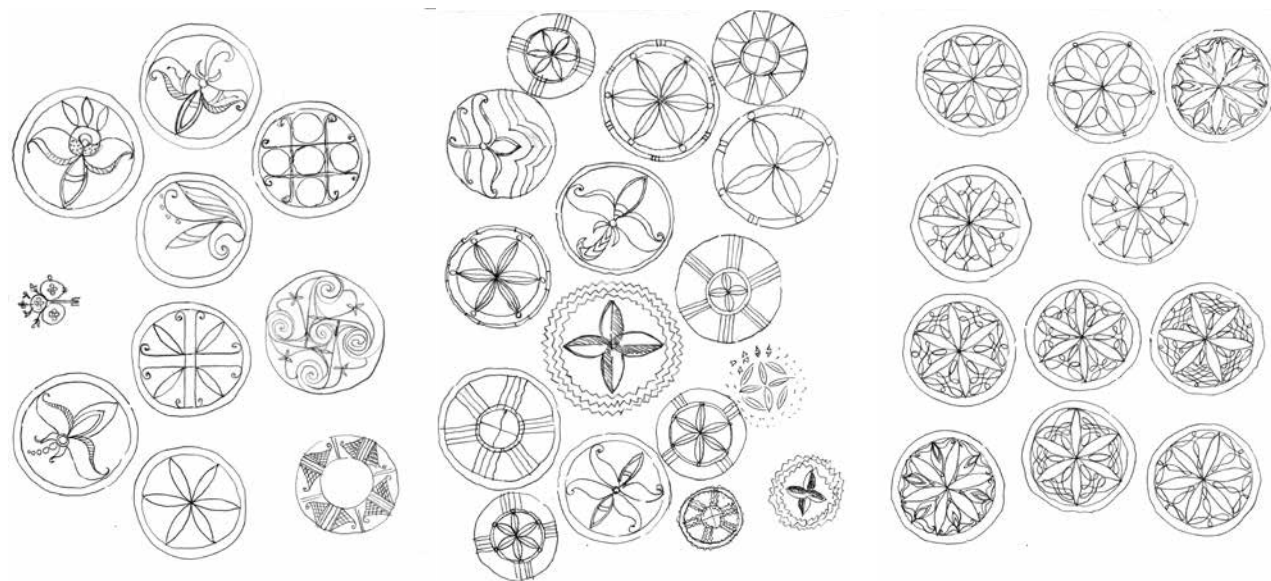
A Hadas Műterem visszafogadott még két esztendőre, ez tette rendbe bennem az addig tanultakat. A hat félév, a 12 + 1 mester tanításai még igencsak kavargtak bennem, nem találtam a saját hangomat. Ekkor eszméltem rá az Egyesülés névadója, Kós Károly kézműves minőségi szemléletére, amit Rudolf Mihály munkássága is példázott. 2002-ben Szent Mihály napján Sárospatakra, Tokaj-Hegyaljára költöztem, Mihály pedig belépett irodájával a Kós Károly Egyesülésbe. Vándordiplomát 2003 szeptemberében kaptam; akkorra lett készen az első házam, a Rókabérc Vadászház újjáépítése Erdőbénye külterületén. Vándorpályázatként indult, Salamin Ferenc volt a konzulensem.

► **Mi volt az a motiváció, ami az Ybl Miklós Főiskola elvégzése után a Kós Károly Egyesülés Vándoriskolája felé vitt?**

Legfontosabb előképem a Visegrádi Tábor. Elsőévesen egy nagyobb csapattal, másodévesen harmadmagammal töltöttük ott a nyarat, építettük meg azt a tervet, amit egy személyes találkozáskor maga Makovecz Imre választott ki. Feledhetetlen nyarak voltak, szerelemtől fűtött-hűtött boldog hónapok. Az egyetemi évek alatt egy szót se hallhattunk az organikus gondolkodásról. Negyedévesként egy keresztfélév huzavonája közben villámgyorsan átmentem az Ybl Miklós Főiskolára, ahol csak Kapy Jenő tanár urat ismertem (egyetemi óradóként). Neki köszönhetem, hogy korunk paradigmaváltásától a dekonstruktivista irányzatokon át beszéltek nekünk a szerves építészetéről, így Makovecz Imréről is. Plesz Antal építésznek szintén bemutatott minket, a tervező-szakmérnöki posztgraduális képzésen lehettünk tanítványai, többek között Csaba Kata, Csontos Györgyi, Fülöp István, Pintér Tamás, Tolnai Zsolt, Tóth Tamás, Váradi István.

► **Mi volt a vándorévek legfontosabb hozadéka számodra?**

Egy frissdiplomás építész sok szempontból használhatatlan. A humán gimnázium után pályakezdőként semmit sem tudtam a valós feladatokról, a felsőfokú elméleti oktatás tévutakra vezetett... Az egyetlen, tényleges beavatás a szakmánkban csak

◀ Lakóház, Bodrogkeresztúr, 2010–2011.
Fotó: Dénes György

Szerellem hozott, egy erős belső késztetés, hogy nőként is megtaláljam a szerepem, a helyem. Nem tettem le arról a vágyról, hogy ne folyton csak építészként teljesítsek, hogy saját családom, gyermekeim legyenek. Tudatosan indultam el keletre. A borvidéken rengeteg érték megőrződött, sokáig nem rombolták le az újkori fejlesztések. Gyakran viccelődünk, hogy ez itt már Távol-Kelet-Magyarország.

Tokajban Bodonyi Csaba volt a főépítész, Szerencsen Salamin Ferenc. Sárospatakon nem tudtam senkiről, csak Makovecz Imre munkáiról, amiket 1965-től 2009-ig tervezett. Sárospatakot választottam, ezt a gyönyörű várost.

► **Jól sejtem, hogy ez a döntésed törvény-szerűen egyfajta szakmai elmagányosodást is jelentett?**

A megyei építészaknara közelsége, a miskolci Kós-ház rengeteg szakmai programot ad, nincs is mindre időm elmenni. A borvidék feladatoktól roskadozik, a belsőépítészettől a települési léptékig folyamatosan versenylovakként vagyunk befogva. Ez idevonzza az építész kollégákat, akikkel így találkozom is. Van, hogy meghívásos tervpályázatokat irnak ki mértékadó borászatok, mint például a Béres család 2003-ban az erdőbényei birtokának megvásárlásakor. Anthony Gall és csapata

az élő munkák, az éles feladatok kapcsán történhet meg, ezt jelentette a Vándoriskolának a céhes rendszerén belüli lajtorjáját végigjárni. A mestereink családias irodái, a hús-vér megbízók és a helyszínek tényleges megismerése tud igazán olyan belső ösvényeket feltárni, ami jó házakat eredményez.

A legnagyobb tanítást Makovecz Imrétől kaptam, aki életemben elsőként felmutatta, hogyan lehet erős istenhittel teljesen természetesen együtt élni, lélegezni, dolgozni. Előtte egyik tanítóm sem adott át ilyen mély lelki erőt, valós belső megtapasztalást.

► **Milyen volt a Vándoriskola közösségi élete abban az időben?**

A vándorokkal félttestvérekké lettünk. Ez olyan ősi, mély, zsigeri kötés, amiről nehéz beszélni.

► **Alakult-e ki valakivel azóta is tartó emberi vagy szakmai kapcsolatod a vándorok, illetve a mesterek közül?**

Rudolf Mihállyal maradt a legintenzívebb a munkakapcsolat, a közös egyházi és önkormányzati munkák száma is jelzi ezt. Legutóbbi átadott munkánk a sárospataki Makovecz tér, amit az Országépítő folyóirat a 2013/4. lapszámában mutatott be. Salamin Ferencsel inkább csak a Tokaj-hegyljái Világörökségi Tervtanácsban találkozunk, dolgozunk össze, ahogy veled is. Egy közös munkánk, a bodrogkeresztúri

Faluház – majd' tíz évvel ezelőtti – újjáépítése óta csak most adódott egy szép feladat (Czégány Sándorral és Kis-Simon Olivérrel együtt), egy borászati épületgyűttes tervezése a bodrogkeresztúri egykori Vásártér rangos kúriájából kialakított kerámiaüzem épületeinek átalakításával.

► **Ma Tokaj-Hegylján élsz és dolgozol. Honnan származik a kötődésed a borvidékhez, ami végül az ideköltözésedhez vezetett?**

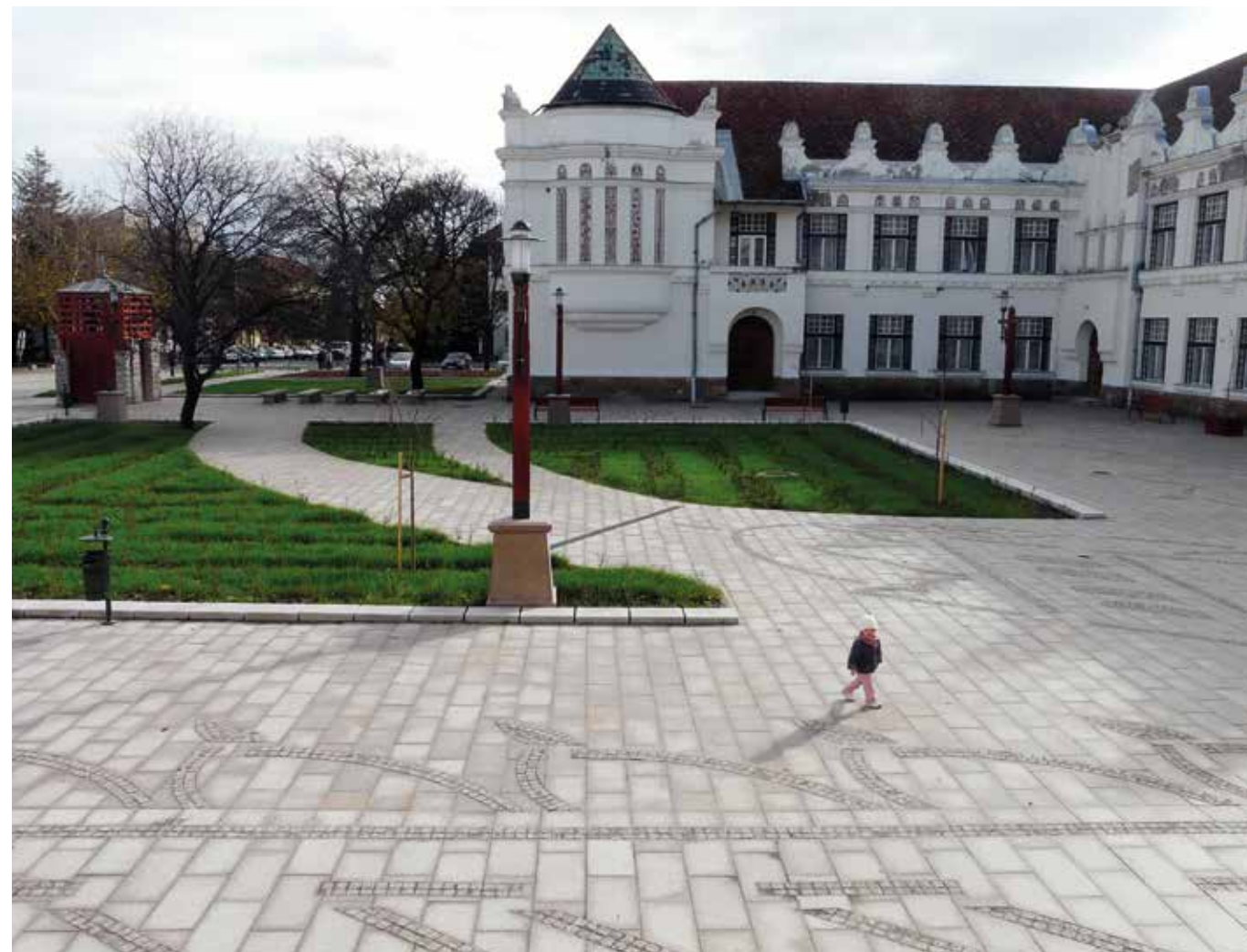

▲ Faluház újjáépítése, Bodrogkeresztúr. Tervezőtárs: Erhardt Gábor, 2008

◀ Kovácsoltvas lámpa, Makovecz tér, Sárospatak
Terv, fotó: Kovács Ágnes

▼ Makovecz Imre tér, Sárospatak, Rudolf Mihály tervező-társaként, 2013

(többek között Csaba Kata, Pintér Tamás és Reischl Júlia régi cimborák) lett a pályázat nyertese, bejártunk néhány léleknyitógató helyet a környéken.

► **Meglehetősen kiterjedt, nem csupán szakmai kapcsolataid hoztak-e főépítési megbízásokat számodra települési, vagy más (egyházi, céges) szinten?**

Települési főépítészként Herceghúton és Tuzséron elsősorban a rendezési tervek készültkor, rövid ideig dolgoztam, azok egy-egy személyes, bizalmi helyzetből adódtak, és persze a szakemberhiányból. Legnagyobb megbízásom a Sárospataki Református Kollégium főépítésze volt, ami hét esztendeig tartott, és egy belsőépítészeti munkából nőtt ki, dr. Dienes Dénes

akkori gyűjteményi igazgató jóvoltából. A Makovecz Imre tervezte könyvraktárépület földszintjén egy nagy, kihasználatlan folyosó és egy kiállítótér összenyitásával Király István hagyatékának negyvenezer kötetes könyvtára talált otthonra a terveink szerint. A következő évben a református világtalálkozó helyszíne lett Sárospatak. Ekkor már kollégiumi főépítész volt feladatom többek között az – egykor államosított – Iskolaudvar ránc maradt utcabútorainak felülvizsgálata, újraértelmezése. A 76 db egyházi ingatlan folyamatos fejlesztése-felújítása után záró teendőm a Nagykönyvtár–Díszterem restaurálási munkáinak összefogása volt számos szak-restaurátor csapat, nagy tudású szakember felkérésével. 2014. februárban került

átadásra. Az elkészült munkát a Ráday Mihály vezette Város- és Faluvédők Szövetsége Podmaniczky-díjjal jutalmazta. A Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeivel megosztott díjat kaptam.

► **A tervtanács munkája is egyfajta főépítész feladat?**

A Tokaj-hegyljái Világörökségi Tervtanács tagjaként Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud és Szegi települések főépítész felelőse vagyok, ami nem önkormányzati megbízást takar, hanem a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal által felállított szakmai kollégium (aminek tagja Bodonyi Csaba DLA, Olajos Csaba, Radványi György DLA, Rudolf Mihály

DLA, Salamin Ferenc DLA, Erhardt Gábor, Fábrián Rigó Tamás, Bereczki Zoltán, Dobos Péter) résztvevőjeként segítem e három település fejlesztési terveit.

> A főépítési megbízásokban inkább a gyakorlati terület, az építés izgat, és kevésbé a papírmunka, a szabályozási tervek fogalmazása?

A helyszín, az emberek inspirálnak, a valós építőkedv.

> Hogy érzed, hol jársz most a mesterré válás felé vezető úton? Egyáltalán vannak ilyen ambícióid olyan – számodra fontos – mesterek után, mint Plesz Antal, Rudolf Mihály és mások?

Egymagam dolgozom, és mindent konzervatívan csinállok, grafitosan készülnék a tervrajzok. Ambíció ebben nem hajt, úgyis a tanítvány választja a mestert. Tizenkét éven át éltem Sárospatakon, ahol a lakásom volt az irodám is egyben. Egy éve, Szent György napján költöztem Mádra, egy kerített ház lett az otthonom öreg pincével, meggyfákkal, szilvafákkal. Az önálló iroda lehetősége jövőre körvonalazódik a telken álló felső ház teljes újjáépítésével. Leghamarabb akkor szervezheti újra valami munkamegosztás a tervezés folyamatát.

> Mit kell tudni a néhány hete – Salamin Ferencel – megosztva kapott Takács András Emlékdíjról? Mit jelent számodra ez a díj?

Takács Andrást 2009-ben ismertem meg a sárospataki Várnegyed Műhely kezdeményezőjeként, aminek működésébe többször is bekapcsolódtam. Tevékenységét az értékalapú, fenntartható fejlesztésekért mozgósította. Megszólított minden szervezetet a borvidéken, végigjárta az önkormányzatokat, az egyházakat, az iskolákat, a borászokat, feltérképezte az összes fellelhető térségi erőt – a lehetőségeket és a sérelmeket is.

2012-ben már a Tokaj-Hegyalja Programiroda vezetőjeként a Bor-Vidék Tokaj-Hegyalja Nemzeti Program 2012–2020 stratégiájáról számolt be egyfajta kormányzati megbízottként. Takács András haláláig segítette az önzonossági folyamatokat, a helyi

fizetőeszköz bevezetésétől kezdve számos kezdeményezést támogatott.

Számomra nagyon komoly megtiszteltetés egy lelkes, öntevékeny, civil közösségtől elismerést kapni. A díjátadón különösen jó érzés volt Salamin Ferenc DLA építész mellett állnom, aki egykor bevezetett a borvidéki munkákba. Egyetértettem azzal, hogy nem kettőnk, hanem az építés szakmát díjazták, ez kapott hangsúlyos figyelmet most általunk. Mindig is a térség gazdasági mozgásterét hívta elő az építészeti magas minőséget, emelte az oktatási és kulturális színvonalat.

> Milyennek érzed a tokaj-hegyaljai alkotó értelmiségi létet a komoly gondot okozó elvándorlásról szóló mindennapos híradások mellett?

Nagyon örültem a díjátadót követő szakmai nap témájának, miszerint miként maraszthalhatjuk a borvidéken a fiatalokat, hogyan tehetjük érdeklődőbbé, tevékenyebbé őket.

Bízom abban, hogy egyre több fiatal, jó szakember találja meg Hegyalján az otthonát, tervezi itt a jövőjét, és él az örendelkezés jogával, teremti-alkotja a közösség javára. A borvidékért érdemes összefogni. Akik felismerik és felvállalják ezt a közös célt, azok majd jól tudnak együtt dolgozni, s működésbe hozzák az önálló alkotóképességüket, kialakítják cselekvő erőterüket. Ez rajtunk múlik.

Míg sok fiatal elhagyja szülőfaluját, és a nagyvárosi, mesterséges, nyüzsgő életet választja, számomra a vidéki lét, a csend, a kert, az erdő stabilitást, örömet jelent, visszacsatolást a természethez, a természetességhez. Nagyon más ez a kétfajta gondolkodás. Mindenáron menekülök a várostól, az egyszer használatos világtól. Tudatosan egyfajta visszavonult életformát választottam. Ez persze nem szelle-

◀ Üvegfestés, lakóház, Mád.
Terv és kivitelezés, Fotó: Kovács Ágnes

mi leépülést jelent, inkább a mesterséges külső ingerek szűkítését, és reményeim szerint a belső munkálkodás felerősítését.

> A tokaji bort mindenki ismeri, legalább a szavak szintjén. Primátusa a mai magyar boros világban vitán felüli. De mi a helyzet az itteni építészettel? Az épített örökséggel, illetve a ma épülő házakkal?

Ahogy Hamvas Béla mondja, „a bornépek nem világtörténelmi, hanem aranykori hagyományban élnek”. Ez sokkal fontosabb. Ezt érzem megcsillanni a fák lombjain át, visszaverődni a kövek közül, az emberek szeméből. Ami az építészettel illeti, sajnos itt is jelen van a mai magyar átlagszínvonal – miért is lenne más? Mégis pozitívnak gondolom, mert a jó mintákat szeretem mindenki sorvezetőnek használni. Maga a Tervtanács jó néhányszor sikeresen tudta mozgósítani a tervezők rejtett szellemi tartalékait, megváltoztatni a sablonos megoldásokat.

▼ Izes örömmest lekvárium, Tokaj, 2013

ITINERANTS TURNED MASTERS – ÁGNES KOVÁCS

The Itinerant School was funded 25 years ago by the Kós Károly Association. The school is still active, offering postgraduate courses. More than eighty itinerant apprentices graduated from the institution so far. Formerly an itinerant disciple herself, architect Ágnes Kovács settled in the village of Mád in the Tokaj-Hegyalja wine region. While most of her projects are related to religious sites, monuments or wineries, she is active as an interior designer and a planner of family homes as well. Her sketches are dominated by traditionally designed windows and doors, simple masses, precious materials and elaborate details.

fém szerkezetű csarnok, amely azonban hőszigetelt, vakolt felülettel és cserépfedés héjazattal tudatosan az egykori, a falu határában álló magtárépületeket idézi.

> Kinek jelent értéket az általad képviselt, múltban gyökerező, minőségi építészett? A helyiek értékelik inkább, vagy a borvidéken megjelenő, módosabb beírók?

Azt gondolom, mindkettőre van példa. Igyekszem kideríteni a legbensőbb, valós mozgatórugókat, felidézni a régi nagyszülői házak emlékét, kifigurázni a divatos viselkedési pózolásokat, a heccépítészeti idővel megbomló dobozlelejt. Bejárjuk együtt a helyszínt, sokat időzünk közösen, végignézzük a környékbeli utcák házait, feljegyzem a szükséges tereket, térkapcsolatokat, a tervezett funkciókat. Három-négy változat készül, amiről tea mellett beszélni kezdünk, hogy hetek, hónapok során kialakuljon a sokadik, a végleges terv.

> Milyen feladatokat érzel a leginkább testhezállónak?

Egyszerű tömegű, nemes anyaghasználatú, klasszikus nyílásarchitektúrájú házakat szeretek rajzolni mives részletekkel, kézjegyekkel. Remek mesteremberek dolgoznak itt Hegyalján, szívesen dolgozom velük. Külön öröm, amikor magam is részt vehetek a kivitelezésben, pl. napórát terveztem, majd festhettem Hercegkúton egy sváb család otthonára, vagy a Fiumei-öbölben egy halászfaluban álló nyaraló teraszán. A saját házamat a legkönnyebb terepe ennek az önátélési formának, mindig van a fejemben néhány ötlet a tapasztott kályhatest vésett (vagy felhizlalt zsinóros) díszítésétől a falra festett képeken át a hársfából kifaragott madaras-leveles konzolokig. A kézműves részletek mélyítik a terek élményét, megállítják gondolatunkat legalább néhány pillanatra.